

TÜRKİYE EKONOMİSİNDE MALİ MÜŞAVİRLİK MESLEĞİ ve MESLEĞE GİRİŞ SÜRECİ

Emin KURTCEBE¹
Mehmet UTKU²

Özet

Türkiye ekonomisi, Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne önemli aşamalardan geçmiş ve küresel ekonomik yapı, tüm dünyayı olduğu gibi Türkiye'yi de derinden etkilemiştir. Bu çerçevede, yeni ekonomik düzen ve kompleks mali yapı içerisinde Mali Müşavirlik müessesinin ihdası, ekonominin kayıt altına alınabilmesi ve denetlenebilmesi için büyük önem arz etmektedir. Bu öneme istinaden, mesleğe giriş koşulları, Avrupa Birliği direktifleri doğrultusunda belirlenmekte, staj ve sınav süreçlerini başarıyla tamamlayan kişiler mesleğe kabul edilmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye ekonomisinin gelişim süreci, Mali Müşavirlik mesleğinin ihdası, dünyada ve Türkiye'de mesleğe giriş için gerekli şartlar, Mali Müşavirlik staj faaliyeti hakkında detaylı açıklamalar ile Türkiye'deki meslek mensuplarına ilişkin sayısal veriler ve değerlendirmeler yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mali Müşavirlik Mesleği, Staj Faaliyeti, Sınavlar

THE PROFESSION OF CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANT AND ACCESS TO THE PROFESSION

Abstract

Turkey's economy pass through important stages since the founding of the republic and as the whole world, global economic structure is also deeply affected Turkey. In this context, the establishment of certified public accountant is very important for recording and auditing of the economy, in the new economic order and complex financial structure. Based on this matter, conditions of entry to the profession are determined in accordance with the directives of the European Union and who have completed training and examination process successfully, accepted to the profession.

In this study, the development of Turkey's economy, the establishment of certified public accountant profession, the conditions necessary for entry to the profession in the world and in Turkey, detailed explanations for the training activity, quantitative data and assessments regarding the profession in Turkey is located.

Key Words: The profession of certified public accountant, training activity, the examinations

1 Dr. Emin KURTCEBE, Denizli Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, eminkurtcebe@gmail.com

2 SMMM Dr. Mehmet UTKU, Pamukkale Üniversitesi Çal Meslek Yüksek Okulu, mutku@pau.edu.tr

1. Giriş

Kökleri binlerce yıl öncesine dayanan Türk Devletlerinde askeri güce verilen önem kadar ekonomik güce de büyük önem verilmiştir. Ekonominin en önemli ana kaynağını ise vergi gelirleri oluşturmuştur. Günümüzde de, devlet bütçesi içerisindeki gelirlerin %90'ını vergiler oluşturmaktadır. Verginin oluşumu ise kayıtlı ekonominin bir sonucudur. Bu noktada, ekonomik faaliyetleri kayıt altına alan, raporlayan ve denetleyen Mali Müşavirler, tüm gelişmiş ekonomilerde olduğu gibi Türkiye'de de büyük önem arz etmektedir.

Türkiye'de, meslek yasasında belirtilen genel ve özel şartları sağlayarak ruhsat alan 100.000'i aşkın meslek mensubu; devlete, topluma ve işletme sahiplerine karşı taşıdıkları sorumluluklar çerçevesinde gerek bağımsız bürolarında, gerekse firmalarda hizmet vermektedirler.

2. Türkiye Ekonomisi'nin Gelişim Süreci

29 Ekim 1923 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin mimarı Mustafa Kemal ATATÜRK; İzmir İktisat Kongresinin açılış konuşmasında; *"Türk tarihi incelenirse, gerileme ve çöküntü nedenlerinin iktisadi sorunlara bağlı olduğu görülür. Kazanılmış zaferlerin ve uğranılmış başarısızlıkların tümü iktisadi duruma ilgilidir. Muhakkak tam bağımsızlığı sağlayabilmek için yegâne hakiki kuvvet, en kuvvetli temel iktisadiyattır."* sözleriyle ekonomiye ne derece önem verdiğini ortaya koymuştur. İzmir İktisat Kongresi'nin kararları ışığında ilk politika uygulamaları başlamıştır. Dönem, her şeyin yeniden kurulduğu, yeni bir yapılanma dönemidir. Osmanlı'dan miras kalan "tarım ekonomisi", yeni bir anlayış içinde "sanayi uygarlığı" na dönüştürülmek istenmiştir.

1923'te Cumhuriyetle başlayan liberal politikalar, ekonomide hızlı gelişmeler yaşanmasını sağlamış ancak dünya ekonomik krizinin de yarattığı ortamda yeterli olmamıştır. Çünkü kalkınma ve sanayileşme için gerekli sermaye birikimi ve özel girişimcilik yetersiz kalmış, ülkenin öğretim görevleri uzun savaş yılları boyunca önemli ölçüde kaybedildiği için yetişmiş nitelikli personel istihdam edilememiştir.

Türkiye, İkinci Dünya Harbi'ne katılmamıştır. Ancak ekonomisi, savaştan köklü biçimde etkilenmiş, büyük bir heyecan ve başarı ile yürütülen sanayileşme hamlesi kesilmiştir. Savaşa her an hazır olunması, harp eko-

nomisi uygulaması ve çalışabilir kuşağın silah altına alınması üretimde ve milli gelirden köklü düşüşlere yol açmıştır. Bu durum; fiyat artışlarını, hayat pahalılığını, karborsayı ve harp zenginlerini gündeme getirmiştir.

1930'ların Devletçi ve 1940'ların harp ekonomisi uygulamaları ve harbin toplumdaki tahribatı, toplumda yeni arayışları gündeme getirmiştir. 1950'de Demokrat Parti iktidarında, 20 yıllık devletçi gelenek yerine, liberal eğilimleri olan yeni bir dönem başlamış, 1930'lann devlet eliyle sanayileşmesi, 1950'lerin özel girişimciliği teşvik politikası, ülke sanayileşmesinde, kamu ve özel kesimin birbirini tamamlayacak bir gelişme sürecine girmesine fırsat yaratmıştır. 1950-60 döneminde ekonominin büyüme hızı belli bir istikrar kazanmıştır. Türkiye, 1963'te ilk kalkınma planını uygulamaya koymuş, planlı dönem, 1980'deki politika değişikliğine kadar sürmüştür.³

Türkiye ekonomisinin kırılma noktası ve Cumhuriyet tarihinin en radikal ekonomik hamlesi, 24 Ocak 1980 Kararları olmuştur. Türkiye ekonomisine getirdiği yenilikler ve açılımlarla 24 Ocak Kararları, Türkiye'nin kapitalistleşme ve liberal ekonomiye geçiş sürecinde bir dönüm noktası olarak çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu kararlardan sonra Türkiye ekonomisi, yeni bir anlayışla, "piyasa ekonomisi" ile hayat bulmuş, dış âleme, özel teşebbüse, girişimciliğe ve yabancı sermayeye açık bir Türkiye tercih edilmiştir.

3. Mali Müşavirlik Mesleğinin İhdası

Bütün dünyada gerçekleşen bilgi toplumu ve küreselleşme sürecine geçişin Türkiye'ye yansıyan rüzgârlarının yarattığı etkiler neticesinde 1980'li yılların sonlarında ekonomik gelişime paralel olarak, devletin ekonomik yaşam içindeki görev ve fonksiyonları büyük ölçüde artmış ve buna paralel olarak da vergilere olan ihtiyaç büyümüştür. Beyan esasına dayanan gelir, kurumlar, katma değer vergisi ve diğer vergiler milyonları bulan vergi mükellefleri arasında yoğun ve karmaşık vergi ilişkilerinin doğmasına neden olmuştur.

Diğer taraftan ekonomik hayatta özellikle endüstri, ulaştırma, inşaat, banka ve sigortacılık gibi işkollarında sermaye şirketleri önemli rol oynar duruma gelmiştir. Sermaye şirketleri ekonomik yapı içinde fon-

³ <http://kisi.deu.edu.tr/husnu.erkancumhuriyet.html>

ihtiyaçlarını hisse senedi, tahvil ve diğer mali araçlar yoluyla karşılamışlardır. Bunları yapabilmeleri ise bilanço hesaplarının denetimden geçirilmesine ve bunun herkes tarafından bilinmesine, diğer bir ifadeyle sermaye temini alanında ve genel olarak mali ilişkilerde emniyet ve güven, devamlılığın varlığına bağlıdır.

Bir yandan vergi ilişkileri diğer yandan ticaret ve endüstride meydana gelen gelişmelerin yarattığı mali ve ekonomik sorunlar öyle büyük ve karmaşık hale gelmiştir ki; değil sade bir yurttaş, mali ekonomik konularda yüksek öğrenim görmüş kimseler bile bu işlerin rahatlıkla üstesinden gelmek durumunda değildirler. İşte bu gelişmeler, modern vergi sistemlerinin yanı sıra muhasebe, işletmecilik ve vergi konularında yüksek bilgi ve ihtisas sahibi olacak yeni bir mesleğin doğmasına neden olmuştur. Bu gerçeği çok önceden gören başta ABD olmak üzere Avrupa ülkelerinin büyük bir kısmında bu meslek mensupları, vergi sistemlerinin başarısında vazgeçilmiş unsurlar olarak kabul edilmişlerdir. İngiltere 1870, Fransa 1881, ABD 1886, Hollanda 1895, Almanya 1899, İsviçre 1941, Arjantin 1945, Brezilya ve Meksika 1946, Hindistan 1949, Yunanistan 1950, Nijerya 1955 yıllarında Mali Müşavirlik ve Muhasebecilik Mesleğini kanunla düzenlemişlerdir.

Dünya genelinde, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik meslekleri derin bir işletme ve iktisadi bilgisi, mali hukuk ve muhasebe kültürüne dayanarak işletmelerin muhasebe, hesap ve her türlü mali konuların planlanması ve bu alanlardaki sorunların çözümlenmesi ile uğraşır. Maliye Bakanlığı'nın vergi denetimi konusundaki ağır yükünü hafifletmek, Türk Vergi Sisteminin yozlaşmasına mani olmak, vergicilik, işletmecilik sahasında güven ve ahlak unsurunun gelişmesini temin edebilmek, vergi kanunlarının uygulanmasındaki uyumsuzlukları en az düzeye indirebilmek için, batı ülkelerindekilere benzer mali müşavirlik müessesesinin Türkiye'de de tesis edilmesi istenmiştir.

Yukarıda belirtilen gerekçeler çerçevesinde, 13 Haziran 1989 tarihinde, 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Müşavirlik Kanunu, Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla; mükellef, meslek mensubu ve kamu idaresi arasında köprü kurulmuş, mükellef ve devlet bakımından işbirliği ve güven ortamı yaratılmıştır.

Türkiye'de muhasebe mesleğinin hukukunu oluşturan

3568 sayılı yasa ile:

- Muhasebe ve denetim faaliyetleri bir meslek olarak tanımlanmış ve bu alanlarda profesyonel anlamda hizmet sunan kişilerin nitelikleri belirlenmiştir.
- Türkiye'de etkin ve güvenilir muhasebe ve denetim hizmetlerinin sağlanması amaçlanmış, meslek mensuplarının sahip olması gereken nitelikler sıralanmış ve mesleğin kurumsal yapısı tespit edilmiştir.⁴

4. Mali Müşavirlik Mesleğinin Ülke Ekonomisindeki Önemi

İşletmelerde, faaliyetlerin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde işleyişini sağlama, ekonomik faaliyetleri kayıt altına alma, faaliyet sonuçlarını ilgili mevzuat çerçevesinde denetlemeye, değerlendirmeye tabi tutarak gerçek durumu işletme ile ilgili kişilere ve resmi mercilere tarafsız bir şekilde sunma görevlerini yerine getiren, 3568 sayılı Meslek Yasası'nda belirtilen genel ve özel şartlara haiz kişilere "Mali Müşavir" denmektedir.

Mali Müşavirlerin meslek konusu, gerçek ve tüzel kişilere ait teşebbüs ve işletmelerin;

- a) Genel kabul görmüş muhasebe prensipleri ve ilgili mevzuat hükümleri gereğince, defterlerini tutmak, mali tablolarını ve beyannamelerini düzenlemek,
- b) Muhasebe sistemlerini kurmak, geliştirmek, işletmecilik, muhasebe, finans ve mali mevzuat ile ilgili işlerini düzenlemek ve bu konularda müşavirlik yapmak,
- c) Yukarıdaki bentte yazılı konularda, belgelerine dayanarak, inceleme, tahlil, denetim yapmak, mali tablo ve beyannamelerle ilgili konularda yazılı görüş vermek, rapor ve benzerlerini düzenlemek, tahkim, bilirkişilik ve benzeri işleri yapmaktır.

Yeminli Mali Müşavirler ise yukarıda belirtilen b ve c maddelerine ilaveten tasdik işlerini yapmakla yetkilidirler.

Toplumun iyi işleyen mali ve ekonomik bir yapıya sahip olmasına, vergi gelirlerinin artırılmasına ve ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesine doğrudan etkisi bulunan mesleklerin başında muhasebe mes-

⁴ Emin KURTCEBE, 21. Yüzyılda Muhasebe Mesleğinin Vizyonu, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, s.

leği gelmektedir.⁵ Muhasebe meslek mensubu, işletme ile ilgili tarafların ihtiyacına uygun bilgiyi üretirken sosyal sorumluluk bilinciyle hareket etmek zorundadır. Çünkü muhasebe meslek mensubu, muhasebeden ürettiği bilgiler ve denetim faaliyeti sonucu oluşan sonuçlar nedeniyle sadece ilgili taraflara değil, toplumun tüm kesimlerine karşı sorumludur.

Mali müşavirlik mesleği, özellikle kalkınma gayretindeki ülkeler için gerek kaynakların belirlenmesinde güvenilir bilgiyi sağlaması, gerekse ülke çapında denetim fonksiyonunu yaygınlaştırabilmenin tek yolu olması nedeniyle üzerinde önemle durulması gereken bir müessesedir. Gelişmekte olan ülkelerin temel sorunlarından en önemlisi kayıt dışı ekonomidir. Kayıt dışı ekonomiyle mücadelede ve tüm ekonomik faaliyetlerin kayıt altına alınmasında, bu mesleği icra eden meslek mensuplarına önemli görevler düşmektedir. Meslek mensupları daha etkin yetki ve sorumluluklar üstlendikçe, bir taraftan kayıt dışı ile mücadelede başarı elde edilecek, diğer taraftan devletin denetim gücü daha verimli alanlarda kullanılacaktır. Böylelikle, devletin vergi inceleme yükü önemli ölçüde hafifleyecek, vergi kayıp ve kaçığında azalma olacak ve vergi mükellef sayısının artması sağlanacaktır.⁶

Aşağıdaki tabloda, ülke nüfusu, mükellef sayısı ve meslek mensubu sayısı açısından 1990 yılı ve 2015 yılı karşılaştırması yapılmaktadır.

Tablo 1: Yıllar İtibariyle Ülke Nüfusu – Mükellef Sayısı – Meslek Mensubu Sayısı

Yıl	Ülke Nüfusu	Mükellef Sayısı	Meslek Mensubu Sayısı
1990	56.476.035	2.190.000	27.108
2015	77.695.000	2.514.000	100.200

Bu rakamlar, ülkedeki nüfus artışına oranla mükellef sayısının yeterince artmadığını, meslek mensubu sayısının ise 25 yılda 3 kattan fazla arttığını göstermektedir.

Muhasebe; kayıt tutma fonksiyonundan finansal raporlama fonksiyonuna hızla geçiş yaparken, muhasebe mesleği de son yıllarda kabuk değiştirmektedir.

5 F.Coşkun ERTAŞ, İşletmelerde Muhasebe Organizasyonu ve Muhasebe Mesleği, Ankara, Kasım 2002, s. 20.

6 Hanifi AYBOĞA, "Globalleşme Sürecinde Ülkemizde Muhasebe Mesleği ve Meslek Mensuplarının Eğitimi", T.C. Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 2003, 18. Cilt, 1 Sayı, s.333.

Global düzeyde sermaye piyasalarının gelişimi, uluslararası fon akımlarının artması, mesleğin finansal tabloların denetimi ve raporlanması yönünü ön plana çıkarmıştır. Gelişmiş finansal piyasaları bulunan ülkelerde mesleğin saygınlığı ve önemi her geçen gün artmakta, mesleğe ilgi yoğunlaşmaktadır.

Türkiye’de de başta 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu olmak üzere ulusal düzenlemeler ve Avrupa Birliği uyum süreci ve uluslararası standartların artan önemi mesleğe olan ilgi ve önemi de her geçen gün daha da artmaktadır. Ulusal ve uluslararası bu gelişmeler mesleğe yeni açılımlar, ufuklar ve özel mesleki uzmanlık alanları kazandırmakta, mesleğe giriş koşulları bu direktifler doğrultusunda şekillenmektedir.

5. Dünya’da Mali Müşavirlik Mesleğine Giriş İçin Şartlar

Her mesleğin kendine özgü kuralları vardır ve her mesleğin gereklerini yerine getirebilmek için mesleğe talip olan kişilerde bir takım kişisel ve teknik niteliklerin bulunması gereklidir. Bir meslek mensubunda olması gereken temel kişisel yetenekler aşağıdaki gibi sıralanabilir.⁷

a. Entelektüel Yetenek: Muhasebe meslek mensubuna, problemleri çözme, karar alma ve doğru karar verme olanağı sağlayan entelektüel yetenekler şunlardır:

- Tetkik etme, araştırma, tümevarım ve tümdengelim analiz yeteneği
- Problemleri tanımlama ve çözme yeteneği
- Kıt kaynakların tanımlanmasını ve tahsisini organize etme yeteneği
- Uyum ve değiştirme yeteneği
- Problemlerin çözümünde muhasebe bilgilerini kullanma yeteneği

b. İletişim Yeteneği: Muhasebe meslek mensubuna işletmelerin ortak amaçları için başkalarıyla çalışma olanağı sağlayan iletişim yetenekleri şunlardır:

- Başkalarıyla özellikle grupla çalışma, onları etkileme, onlara kılavuzluk etme, görevleri organize

7 IFAC, Prequalification Education Assessment of Professional Competence and Experience Requirements of Professional Accountant, November 1995, ss. 16–18.

etme ve dağıtma, kişileri motive etme ve geliştirme yeteneği

- Kültürel ve entelektüel açıdan farklı insanların birbirlerini etkileme yeteneği
- Mesleğin gerektirdiği bazı durumlarda kabul edilir çözümler üretme yeteneği

c. Haberleşme Yeteneği: Muhasebe meslek mensubuna, bilgi alma ve bilgi gönderme, doğru ve etkin kararlar alma olanakları sağlayan haberleşme yetenekleri şunlardır:

- Yazılı ve sözlü vasıtalarla, resmi veya gayri resmi görüşleri etkili olarak sunma, raporlama, tedarik etme ve organize etme yeteneği
- Kişilerden, bilgisayar ve elektronik kaynaklardan gelen bilgiyi kullanma, raporlama, tedarik etme ve organize etme yeteneği

Bir muhasebe meslek mensubunda olması gereken diğer önemli nitelik mesleki açıdan teknik bilgiye hâkim olmaktır. Bilgi ve fikir birikimi olarak ifade edilebilecek teknik yeterlilik, mesleki bilgi kapsamı içerisinde.

Uluslararası Muhasebeciler Kuruluşu (IFAC), muhasebe meslek mensuplarında olması gereken bilgiyi dört gruba ayırmıştır:⁸

a. Muhasebe Bilgisi: Bir muhasebe meslek mensubu için başarılı olmanın zorunlu alt yapısıdır.

b. Genel Bilgi: Etkin olarak düşünen, kritik analizleri üstlenen ve iyi bir temel sahip olan muhasebeciler genel anlamda iyi bir eğitim temeline sahip olmalıdırlar. Bu temel, daha geniş sosyal çevrelerde karar almayı, doğru karar verme ve mesleki yeteneğe sahip olmayı, farklı insan gruplarını etkilemeyi ve profesyonel büyüme sürecine başlamayı mümkün kılar.

c. İşletme Bilgisi: Muhasebe meslek mensubunun içinde çalıştığı çevreyi kapsar. İşletmelerin nasıl kurulduğu, finanse edildiği ve içinde buldukları şartlar hakkında geniş bilgi, muhasebeci için gereklidir.

d. Bilgi Teknolojisi: Bilgi teknolojisi, muhasebe meslek mensubunun rolünü önemli ölçüde değiştirmiştir. Muhasebeci, bilgi sistemini kullanma ve geliştirme yanında bu sistemlerin kurulmasında ve yönetiminde önemli bir rol oynar.

Mali müşavirlik mesleği; muhasebe, finans, genel ekonomi, hukuk, siyaset bilimi, işletme yönetimi, bilgi teknolojileri gibi birçok alanı kapsamaktadır. Bu yönüyle, tüm bu konulara hâkim meslek mensuplarının yetiştirilmesi için mesleki eğitimin niteliği büyük önem arz etmektedir. Muhasebe meslek mensubunun muhasebe konularını ana konu olarak işleyen bir yüksek öğretim kurumundan mezun olması başlangıç için gereklidir. Mesleki düzey yükseldikçe bu eğitimin fakülte sonrası yüksek lisans programları ile geliştirilmesi ve deneyimle pekiştirilmesi, meslekte teknik olarak ilerleme için gerekli aşamalardır. Global düzeyde muhasebe eğitiminden beklenti; bilgiye en kısa sürede ulaşabilen, ulaştığı bilgiyi analiz ederek üretime yansıtabilen, değişen dünya koşullarına uyum sağlayabilen, sorun değil çözüm üreten, analitik düşünce yapısına sahip ve entelektüel meslek mensuplarının topluma kazandırılmasıdır.

6. Türkiye’de Mali Müşavirlik Mesleğine Giriş İçin Şartlar

Türkiye’de, 3568 sayılı Meslek Yasası’nda, mesleğe girişe ilişkin kabul şartları; Genel Şartlar ve Özel Şartlar olmak üzere iki gruba ayrılmıştır.

Meslek mensubu olabilmenin genel şartları şunlardır:⁹

- a) T.C. vatandaşı olmak
- b) Medenî hakları kullanma ehliyetine sahip bulunmak
- c) Kamu haklarından mahrum bulunmamak
- d) Türk Ceza Kanunu’ nun 53. maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak
- e) Ceza veya disiplin soruşturması sonucunda memuriyetten çıkarılmış olmamak
- f) Meslek şeref ve haysiyetine uymayan durumları bulunmamak

8 IFAC; a.g.e., ss. 12-15.

9 http://www.denizismmmo.org/yazimaraclari/my_documents/my_files/MESLEK_YASAMIZ.pdf

Serbest muhasebeci malî müşavir olabilmek için aşağıdaki özel şartlar aranır:¹⁰

a) Eğitim şartı: Hukuk, iktisat, maliye, işletme, muhasebe, bankacılık, kamu yönetimi ve siyasal bilimler dallarında eğitim veren fakülte ve yüksekokullardan veya denkliği Yükseköğretim Kurumunca tasdik edilmiş yabancı yükseköğretim kurumlarından en az lisans seviyesinde mezun olmak veya diğer öğretim kurumlarından lisans seviyesinde mezun olmakla beraber bu fıkrada belirtilen bilim dallarından lisansüstü seviyesinde diploma almış olmak

b) Staj şartı: En az üç yıl staj yapmış olmak

c) Sınav şartı: Serbest muhasebeci malî müşavirlik sınavını kazanmış olmak.

d) Ruhsat şartı: Serbest muhasebeci malî müşavirlik ruhsatını almış olmak.

Genel ve özel koşullar çerçevesinde, Temel Eğitim ve Staj Merkezince (TESMER) belirlenen staj faaliyetine ve sınava ilişkin usul ve esaslar aşağıdaki bölümde açıklanmıştır.

Yeminli mali müşavir olabilmek için ise aşağıdaki şartların sağlanması gereklidir:

a) Süre Şartı: En az 10 yıl Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik yapmış olmak

b) Sınav Şartı: Yeminli Mali Müşavirlik sınavını vermiş olmak

c) Ruhsat Şartı: Yeminli Mali Müşavirlik ruhsatını almış olmak

Meslek mensubu olabilmek için eğitim şartını tamamlayanlar açısından "staj şartı"nın ayrı bir önemi söz konusudur. Lisans eğitimi süresince alınan teorik bilgiler, staj döneminde uygulama yönelik pratik bilgilerle bir bütün oluşturmaktadır. Bu çerçevede, etkin ve verimli bir şekilde gerçekleştirilen staj faaliyeti, meslek mensubunun fark yaratmasına neden olacaktır. Staj faaliyeti ile ilgili açıklamalar, bir sonraki bölümde detaylı bir şekilde yer almaktadır.

7. Staj Faaliyetine İlişkin Açıklamalar

Staj; Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ruhsatına hak kazanabilmek, mesleki disiplin, bilgi, deneyim ve yeterliliğe sahip meslek mensubu yetiştirmek için, Staj

Yönetmeliği çerçevesinde, aday meslek mensubunca, 3 yıl süreyle gerçekleştirilen çalışmadır. Avrupa Birliği'nin 8 nolu direktifi de göz önüne alınarak gerçekleştirilen staj faaliyetiyle;

- Mesleğin gerektirdiği yeterlilik ve yetkinlikte,
- Etik değerler ve etik davranış bilincine sahip,
- Ulusal ve uluslararası mesleki standartları uygulayabilen,
- Bilgi teknolojileri ve uygulamalarına vakıf,
- Yabancı dil bilen,
- Kamu yararı ve sosyal sorumluluklar için duyarlı,
- Analitik düşünce yapısına sahip, entelektüel,
- Kişisel, teknik, iletişim ve organizasyon becerilerinin gelişimi için yaşam boyu eğitime önem veren nitelikte meslek mensubu yetiştirilmesi hedeflenmiştir.

7.1. Staja Giriş Sınavı

Staja Giriş Sınavına, 3568 sayılı Kanun'un 4. maddesinde belirtilen Genel Şartları ve ve 5/A-a maddesindeki öğrenim şartlarını taşıyan, TÜRMOB tarafından belirlenen staj giderlerini yatırmış ve staj başvuru dosyasını hazırlamış olan adaylar katılabilir.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik stajı için yasada öngörülen lisans programları aşağıda yer almaktadır:

- İktisat
- İşletme
- Kamu Yönetimi
- Maliye
- Muhasebe ve Denetim
- Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
- Uluslararası İlişkiler
- Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
- Ekonometri
- Siyaset Bilimi
- Uluslararası Finans
- Ekonomi
- Bankacılık ve Sermaye Piyasası
- Pazarlama Yönetimi

10 <http://www.istanbulsmmmodasi.org.tr/html.asp?id=3989>

- Bankacılık ve Finans
- Pazarlama
- Turizm İşletmeciliği
- Turizm ve Otel İşletmeciliği
- Hukuk

Staja giriş sınavından 60 puan ve üzerinde not alanlar staja başlama hakkına sahip olur. Bu sınav için başvurular, her yılın Nisan, Ağustos ve Aralık aylarında yapılır.

Staja Giriş Sınavı, TÜRMOB - TESMER tarafından tayin edilen (Üniversite veya ÖSYM vb.) kurumlara yaptırılır.

Staja Giriş Sınavına ilişkin usul ve esaslar aşağıda maddeler halinde özetlenmiştir:

- Sınav soruları, sınavı yapan kurum tarafından oluşturulan komisyonca hazırlanır.
- Sınav organizasyonu, tamamen sınav için tayin edilen kurumun sorumluluğundadır.
- Sınav test yöntemi ile yapılır.
- Sınavda, adaylara Genel Kültür ve Yetenek ile Alan Bilgisi Testleri uygulanır. 2016 Yılında yapılacak ilk Staja Giriş Sınavı'ndan itibaren sınavlarda 30 adet "Genel Kültür ve Yetenek", 100 adet "Alan Bilgisi" olmak üzere toplam 130 adet soru yer almaktadır.
- Sınavın "Genel Kültür ve Yetenek" bölümünde yer alan sınav konularına "Yabancı Dil" eklenmiştir. Yabancı dil konusu, "Almanca, Fransızca ya da İngilizce" dillerini kapsayacaktır. Sınava katılacak adaylar, sınav başvurularında "Almanca, Fransızca ya da İngilizce" dillerinden hangisini tercih ettiklerini belirteceklerdir.

Aşağıdaki tabloda, 01.01.2016 tarihinden itibaren uygulanacak staja giriş sınavı konuları ve soru sayıları yer almaktadır.¹¹

Tablo 2: Staja Giriş Sınavı Konuları ve Soru Sayıları

Sınav Konuları	Soru Sayısı		
Genel Kültür ve Yetenek	30		
Türkçe	8		
Matematik	8		
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	6		
Yabancı Dil	8		
Alan Bilgisi	100		
* Muhasebe ve Denetim	58		
Finansal Muhasebe	26		
Maliyet Muhasebesi	8		
Mali Tablolar Analizi	8		
Denetim	16		
* Ekonomi ve Maliye	12		
Ekonomi	6		
Maliye	6		
* Hukuk	30		
Meslek Hukuku	6		
İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku	6		
Vergi Hukuku	6		
Ticaret Hukuku	6		
Borçlar Hukuku	6		

- Adaylar tarafından sorulara verilen cevaplar optik okumaya elverişli cevap kâğıtlarına işaretlenir. Cevap kâğıtları sınavı yapan kurum tarafından optik okuyucu ile okunur ve bilgisayarla değerlendirilir. Değerlendirme, doğru cevap sayısı üzerinden yapılır, yanlış cevaplar dikkate alınmaz.
- Sınav sonuçlarının belirlenmesi, sonuçlara itirazların değerlendirilmesi, sınavı yapan kurumun sorumluluğundadır.
- Staja Giriş Sınavının değerlendirme ölçütü TESMER tarafından belirlenir. Mevcut uygulamada, Staja Giriş Sınavı bağıl değerlendirme sistemi ile değerlendirilmektedir. Gerek mesleki kalitenin yükseltilmesi, gerekse sınava katılan adayların

¹¹ http://www.tesmer.org.tr/images/docs/yonerge/staj_ve_sinavlara_iliskin_uygulama_yonergesi.pdf

bilgi düzeylerinin ve sınav sorularının zorluk derecelerinin değişkenlik arz etmesi sebebiyle, sınav katılan adayların en başarılılarının staja kabul edilebilmesi için bu sistem uygulanmaktadır. Bağlı Değerlendirme Sistemi, adayın başarısını, sınav katılan diğer adayların başarı düzeyleri ile bağlantılı şekilde ortaya koyan bir sistemdir. Bağlı değerlendirmede bir adayın başarısı sınavdaki öteki adayların puanlarına ve başarısına yani grubun tümünün başarısına bağlı olarak belirlenir. Tüm adayların puanlarının ortalamasının temel alındığı bu değerlendirmede, adayın puanının bu ortalamanın altında ya da üstünde olması, sınav giren tüm aday grubuna göre başarılı ya da başarısız olduğunu gösterir.

➤ Staja Giriş Sınavında ilk girişinde başarılı olmayanlar sınav sonuçlarının ilanı tarihinden itibaren 3 yıl içerisinde açılacak 9 sınava daha girebilirler. Bu sınav haklarını süresi içinde kullanmayanlar veya başarılı olamayanlardan dileyenler yeniden staj dosyası açtırarak sınavlara katılabilirler.

7.2. Staj Faaliyetine İlişkin Usul ve Esaslar

Stajın başlatılması ve sürdürülmesi ile ilgili temel ilkeler şu şekildedir:

- Staja Giriş Sınavında başarılı olanlar sınav sonucunun açıklandığı tarihten sonraki staja başlama döneminden itibaren 3 yıl içerisinde staja başlamaları gerekmektedir.
- Staj, Yeminli Mali Müşavir veya Serbest Muhasebeci Mali Müşavir yanında ve/veya onların denetim ve gözetiminde yapılır. Meslek mensubu gözetim ve denetiminde staj yapan aday meslek mensupları, bu stajlarını bir ticari işletmenin merkezinde, bağımlı veya sözleşmeli meslek mensubunun denetim ve gözetiminde yaparlar.
- Stajın bir işyerinde sigortalı çalışarak yapılması zorunludur. Staj süresinin hesabı Sosyal Güvenlik Kurumu'na yapılmış bildirimlerde yer alan çalışma günlerine göre yapılır. Bu kapsamda, ay 30 gün, yıl ise 360 gün olarak değerlendirilir.
- Adayların stajlarına devamını TESMER Şubeleri ile yanında staj yapılan meslek mensupları denetler ve kontrol ederler. Yanında staj yapılan meslek mensubu, stajyerlerin varsa devamsızlıklarını bağlı oldukları TESMER Şubesine bildirmek zorundadır. Staj sırasın-

da, stajın yapıldığı işyeri dışında, çalışılması yasaktır.

- Aday meslek mensupları, stajın başladığı tarihten itibaren, staj süresince zorunlu eğitime (e-Stajyer Eğitimi) tabi tutulurlar. Bu eğitim internet ortamında uzaktan olabileceği gibi yüz yüze eğitim biçiminde de gerçekleştirilebilir. e-Stajyer Eğitimi, staj süresinin tamamı için bir bütün olarak uygulanır. Bu eğitimi başarı ile tamamlayan adaylar için eğitim sonunda tamamlama belgesi düzenlenir. Bu eğitimi tamamlayan adayların stajı iptal edilir.

- Lisans öğrenimini 3568 sayılı Yasa'nın 5/A-a maddesinde belirtilen alanlarda tamamlamış ve aynı alanlarda yüksek lisans eğitimi görenlerin bu eğitimde geçen süreleri, yüksek lisans diplomasının teslim edilmesi koşuluyla bir yıllık staj süresinden sayılır. İlgili konularda doktora yapmış olanların ise bu eğitimde geçen sürelerinin 18 ayı, doktora diplomasının verilmesi koşuluyla staj süresinden sayılır.

- Aday meslek mensuplarının, stajda geçen her yılı için yanında, gözetim ve denetimde staj yapılan meslek mensupları tarafından 100 puan üzerinden Stajyer Değerlendirme Formu (Tezkiye) düzenlenir. Meslek mensubu tarafından verilen bu not Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Sınavında ayrı bir ders gibi ortalama hesabında dikkate alınır. Staj değerlendirme notu 80 puanın altında olan adayların stajları geçersiz sayılır. Geçersiz sayılacak süre Stajyer Değerlendirme Formu'nda belirtilen tarih aralığıdır.

- Staj; yasal izinler, mücbir sebepler ve yurt dışı eğitimi ile yurt dışı çalışma dışında kesintisiz olarak yapılır. Mücbir sebepler; stajın fiilen yapılmasına engel olacak derecede ağır kaza, ağır hastalık, doğum ve tutukluluk hali ile yangın, yer sarsıntısı, su basması gibi afetler ve kişinin iradesi dışında meydana gelen durumlar veya askerlik gibi hallerdir. Mücbir sebepler dışında stajına ara veren veya düzenli olarak stajlarını devam ettirmeyen adayların stajı iptal edilir.

- Stajını tamamlayan adayların, staj bitim tarihinden itibaren en geç bir yıl içerisinde Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik sınavlarına katılmaları gereklidir. Staj bitim tarihinden itibaren ilk bir yıl içerisinde sınavlara katılan adayların sınav süreleri, katıldıkları ilk sınavın sonuçlarının ilan tarihinden itibaren başlar. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Sınavına, stajın bitiminden itibaren ilk 3 yıl içerisinde katılmayan adayların sınava katılabilmeleri için TESMER tarafından yürütü-

lecek 3 ay süreli güncelleme eğitimine katılmaları, bu eğitimi başarı ile tamamlamaları şarttır.

7.3. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Sınavı

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olmanın özel koşullardan ilki olan staj faaliyetini yerine getiren adaylar, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Sınavına girerler. Bu sınav, Birlik tarafından yazılı olarak yapılır.

Sınav sorularını hazırlayan ve sınavları değerlendiren Sınav Komisyonu 7 üyeden oluşur. Üyelerin 2'si Maliye Bakanlığını, 3'ü Yüksek Öğretim Kurumunu ve diğer 2 üye ise TÜRMOB'u temsil eder. Sınav komisyon üyelerinin; hukuk, iktisat, maliye, muhasebe, işletme, bankacılık, idari bilimler dallarından lisans veya lisansüstü seviyesinde mezun olmaları ve bu konularda 15 yıl çalışmış veya öğretim üyeliği yapmış bulunmaları şarttır.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Sınavları aşağıdaki konularda yapılır:

- 1) Finansal Muhasebe,
- 2) Finansal Tablolar ve Analizi,
- 3) Maliyet Muhasebesi,
- 4) Muhasebe Denetimi,
- 5) Vergi Mevzuatı ve Uygulaması,
- 6) Hukuk (Ticaret Hukuku, Borçlar Hukuku, İş Hukuku, Sosyal Güvenlik Mevzuatı, İdari Yargılama Hukuku),
- 7) Muhasebecilik ve Mali Müşavirlik Meslek Hukuku,
- 8) Sermaye Piyasası Mevzuatı

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik sınavında başarılı olmak için her konudan 100 üzerinden en az 50 almak şartıyla, sınavın tüm konularının notları toplanır ve aritmetik ortalaması alınır. Başarılı sayılmak için bu ortalamasının en az 60 olması gerekir. Yanında staj yapılan meslek mensubu tarafından verilen tezkiye not ortalaması ayrı bir ders gibi ortalamaya dâhil edilir.¹²

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik sınavında başarılı olamayanlar, sınav sonuçlarının ilanı tarihinden itibaren 3 yıl içerisinde açılacak tüm sınavlara katılabilirler. Düzenlemeye göre adaylar; her sınav konusundan en fazla 10 sınava katılabilirler. Bu sınav haklarını süre-

si içinde kullanmayanlar veya sınav haklarını bitirip başarılı olamayanlar 6 ay süreyle meslek sınavlarına alınmazlar. 6 Aylık süreyi dolduranlardan dileyenler yeniden tüm konuları kapsamak üzere sınavlara katılabilirler.

5786 Sayılı yasanın yürürlüğe girdiği tarih (26.07.2008) itibariyle;

a) Türkiye genelinde mali denetim yapan kamu bankalarının müfettişleri ile kanunları uyarınca vergi inceleme yetkisi almış olanlardan, bu yetkilerini aldıkları tarihten itibaren kamu kurum ve kuruluşlarında sekiz yıllık hizmet süresini dolduranlar ile 5. maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde sayılan konularda en az sekiz yıl öğretim üyesi veya görevlisi olarak çalışmış olanlar için Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik,

b) Kanunları uyarınca vergi inceleme yetkisini almış ve mesleki yeterlilik sınavını vermiş olanlardan 9. maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen süreyi tamamlamış olanlar ile aynı maddenin ikinci fıkrasında sayılan konularda profesörlük unvanını almış olanlar için Yeminli Mali Müşavirlik sınav şartı aranmaz.

8. Türkiye'deki Meslek Mensuplarına İlişkin Sayısal Veriler ve Analizler

Türkiye genelinde, 77 SMMM Odası ve 8 YMM Odasına üye, 20.11.2015 tarihi itibariyle 100.200 meslek mensubu hizmet vermektedir. Meslek mensuplarının en yoğun olduğu iller dikkate alınarak 1000 ve üzeri üyesi olan illere ilişkin mükellef sayıları ile il nüfusları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 3: 1000 Ve Üzeri Meslek Mensubu Bulunan İllere İlişkin Sayısal Bilgiler (20.11.2015)

İller	Meslek Mensubu Sayısı	İldeki Mükellef Sayısı (Gelir ve Kurumlar V.)	İl Nüfusu	Vergi Mükellefi Oranı
İstanbul	39.210	750.952	14.377.018	% 5,2
Ankara	13.337	210.370	5.150.072	% 4,1
İzmir	7.150	169.462	4.113.072	% 4,1
Bursa	4.626	104.282	2.787.539	% 3,7
Antalya	2.815	105.637	2.222.562	% 4,8
Adana	2.247	57.589	2.165.595	% 2,7
Konya	2.114	66.792	2.108.808	% 3,2
Gaziantep	1.835	52.512	1.889.466	% 2,8
Mersin	1.656	51.144	1.727.255	% 3,0
Kocaeli	1.516	60.807	1.722.795	% 3,5
Kayseri	1.263	39.508	1.322.376	% 3,0
Denizli	1.137	30.097	978.700	% 3,1
Toplam	78.906	1.699.152	40.565.258	

¹² http://www.turmobil.org.tr/Arsiv/FCKEditor/userfiles/file/YONETMELIKLER-2_4_2013/17_YMM_SMMM_SINAV_YONET.pdf

Yukarıdaki tabloda belirtilen gelişmişlik düzeyi yüksek 12 ilin nüfusu toplamı Türkiye nüfusunun %52'sini, mükellef sayısı toplamı Türkiye'deki Gelir ve Kurumlar Vergisi Mükelleflerinin %67,4'ünü, meslek mensubu sayısı ise Türkiye'deki meslek mensuplarının %78,7'sini oluşturmaktadır.

Aşağıdaki tabloda ise, meslek mensubu sayısı açısından en düşük 12 ilin verileri gösterilmektedir.

Tablo 4: En Az Meslek Mensubu Bulunan İllere İlişkin Sayısal Bilgiler (20.11.2015)

İller	Meslek Mensubu Sayısı	İldeki Mükellef Sayısı (Gelir ve Kurumlar V.)	İl Nüfusu	Vergi Mükellefi Oranı
Muş	38	4.460	411.216	% 1,1
Bitlis	59	4.214	338.023	% 1,2
Gümüşhane	64	2.372	146.353	% 1,6
Sinop	86	4.569	204.526	% 2,2
Artvin	89	4.843	169.674	% 2,9
Çankırı	105	3.286	183.550	% 1,8
Bartın	114	4.102	189.550	% 2,2
Kırşehir	117	4.442	222.707	% 2,0
Niğde	125	6.975	343.898	% 2,0
Kars	126	3.996	296.466	% 1,3
Erzincan	139	4.830	223.633	% 2,2
Bilecik	141	5.349	209.925	% 2,5
Toplam	1.203	53.438	2.939.521	

Yukarıdaki tabloda belirtilen gelişmişlik düzeyi düşük 12 ilin nüfusu toplamı Türkiye nüfusunun %3,8'ini, mükellef sayısı toplamı Türkiye'deki Gelir ve Kurumlar Vergisi Mükelleflerinin %2,1'ini, meslek mensubu sayısı ise Türkiye'deki tüm meslek mensuplarının %1,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 3 ile Tablo 4'teki veriler karşılaştırıldığında, gelişmişlik düzeyi yüksek olan illerde; il nüfusunun, mükellef sayısının ve meslek mensubu sayısının gelişmişlik düzeyi düşük illere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum, gelişmişlik düzeyi yüksek olan illerde, meslek mensubu yoğunluğunun daha fazla olduğunu göstermektedir. Aday meslek mensuplarının, bu verileri göz önünde bulundurarak yol haritalarını çizmeleri, onların yararına olacaktır.

Türkiye genelindeki SMMM ve YMM Odalarına üye olan meslek mensuplarının cinsiyet dağılımı ise aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 5: Meslek Mensupları Cinsiyet Dağılımı Tablosu (20.11.2015)

Cinsiyet	SM	SMMM	YMM	Toplam
Erkek	8.450	61.086	4.306	73.842
Kadın	1.752	24.260	346	26.358
Toplam	10.202	85.346	4.652	100.200

Kaynak: TÜRMOB

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere; meslek mensuplarının %26,3'ü kadın, %73,7'si erkektir. İş gücüne katılım oranlarında Türkiye ortalamasının kadınlar için %30, erkekler için %70 olduğu dikkate alınır, Mali Müşavirlik mesleği için geçerli olan değerlerin ortalamaya yakın olduğu ifade edilebilir.

Mali Müşavirlik mesleğine kabul şartlarından özel koşullar içerisindeki ilk şart, eğitim şartıdır. 3568 sayılı Meslek Yasası'nın 5. maddesinin A bendinde; "Hukuk, iktisat, maliye, işletme, muhasebe, bankacılık, kamu yönetimi ve siyasal bilimler dallarında eğitim veren fakülte ve yüksekokullardan lisans seviyesinde mezun olmak veya diğer öğretim kurumlarından lisans seviyesinde mezun olmakla beraber bu fıkra da belirtilen bilim dallarından lisansüstü seviyesinde diploma almış olmak" şartı söz konusudur. Ayrıca, 28.07.2008 tarihinde yayımlanan 5786 sayılı kanunla, Serbest Muhasebeciliğe girişler kaldırılmıştır. Bu bilgiler ışığında aşağıdaki tabloda, meslek mensuplarının eğitim durumu verilmektedir.

Tablo 6: Meslek Mensuplarının Eğitim Durumu Tablosu (20.11.2015)

Okul Türü	SM	SMMM	YMM	Toplam
İlköğretim	1.101	394	-	1.495
Meslek Lisesi	4.615	8.201	-	12.816
Ön Lisans	1.464	2.856	-	4.320
Lisans	2.972	69.791	3.651	76.414
Yüksek Lisans	49	3.986	657	4.692
Doktora	1	118	344	463
Toplam	10.202	85.346	4.652	100.200

Kaynak: TÜRMOB

Meslek mensupları içerisinde SM'lerin oranı %10,2, SMMM'lerin oranı %85,2 ve YMM'lerin oranı ise %4,6'dır.

Eğitim durumları incelendiğinde; lisans ve üstü mezun olanların oranı %81,4 iken lisans derecesinin altında mezun olanların oranı ise %18,6'dır. Yukarıda da ifade edildiği üzere, 5786 sayılı yasa ile Serbest Muhasebeci ünvanının kaldırılması ve Staja Giriş Sınavına

giriş için ilgili bölümlerden lisans mezuniyeti aranması nedenleriyle, meslek mensupları arasında lisans ve üstü mezunların oranının her geçen gün artacağı açıktır. Ayrıca, mesleki faaliyeti ilgilendiren vergi, sosyal güvenlik ve iş hukuku vb. konularda mevzuatın sürekli değişmesi nedeniyle meslek içi sürekli eğitimlerin gerçekleştirilmesi büyük önem arz etmektedir.

9. Sonuç

Yenidünyadüzeninde, sanayitoplumubilgitoplumuna dönüşmüş, bu dönüşümle birlikte çokköklü değişimler yaşanmış ve üretimin en önemli girdisi "bilgi" olmuştur. Bilgi toplumu, kendine özgü bir ekonomik gelişme dönemi yaratmıştır. Bu ekonomik değişimin en önemli özelliği "globalleşme"dir. Globalleşme ise, ekonomik yaşamın uluslararası nitelik kazanmasıdır.

Türkiye ekonomisi, cumhuriyetin kuruluşundan bugüne, 92 yıllık süreçte önemli aşamalar kaydetmiştir. Bu gelişim süreci içerisinde Mali Müşavirlik mesleği, uluslararası ticarete sınırların kalktığı, rekabet koşullarının değiştiği, bilgi toplumunun ön plana çıktığı günümüz ekonomik düzeninde, ekonominin sağlıklı gelişimi açısından kilit öneme sahiptir. Bu çerçevede, global ekonomik yapı içerisinde, bu mesleği icra eden meslek mensuplarının uluslararası alanda kabul gören mesleki yeterliliklere sahip olması gerekmektedir.

Bu çalışmayla, mesleğin Türkiye ekonomisindeki önemi ortaya konulduktan sonra, aday meslek mensupları için mesleğe giriş sürecinde izlenmesi gereken yol, yapılan son değişikliklerde dikkate alınarak detaylandırılmıştır. Özellikle, staja başlama sınavı ve staj faaliyetlerine ilişkin olarak yapılan birtakım değişikliklerle mesleğe girişin zorlaştığı görülmektedir. Bu durumun mesleki faaliyetlerin yürütülmesinde, kalite artışını da beraberinde getireceği açıktır.

Kaynakça

Ayboğa, Hanifi (2003), "Globalleşme Sürecinde Ülkemizde Muhasebe Mesleği ve Meslek Mensuplarının Eğitimi", *T.C. Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt: 18, Sayı: 1, s.327-358

Ertaş, F. Coşkun (2002), *İşletmelerde Muhasebe Organizasyonu ve Muhasebe Mesleği*, Ankara

IFAC (1995), Prequalification Education Assessment of Professional Competence and Experience Requirements of Professional Accountant

Kurtcebe, Emin (2008), *21. Yüzyılda Muhasebe Mesleğinin Vizyonu*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)

TÜRMOB, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanun ve Yönetmelikler, TÜRMOB Yayınları - 447

www.denizlismmmo.org

www.deu.edu.tr

www.dunyabulteni.net

www.istanbulsmmmmodasi.org.tr

www.tesmer.org.tr

www.turmobil.org.tr